

Анотація на вибіркoву начальну дисципліну «Соціологія нації»

Рівень вищої освіти – *перший (бакалаврський) рівень вищої освіти*

Галузь знань – *05 Соціальні та поведінкові науки*

Спеціальність – *054 Соціологія*

Освітньо-професійна програма – *Соціологія*

Кількість кредитів – *4*

Рік підготовки – *2, семестр – 4*

Компонент освітньої програми: *вибірковий*

Мова викладання: *українська*

Викладач: Ляшко Мар'яна Михайлівна, старший викладач кафедри соціології та соціальної роботи, e-mail: mariana.lyashko@uzhnu.edu.ua

Опис дисципліни

1. Актуальність курсу. Національні відносини завжди пов'язані з вирішенням певних етнічних проблем, які стосуються умов виживання і розвитку етносів (проблеми території, політичної влади, мови, культури, традицій, збереження самобутності тощо). Національні відносини ніколи не існують поза іншими суспільними явищами (політичними, духовними, соціальними, економічними тощо). Міжнаціональні відносини виявляються в економічному, культурному, мовному та інших аспектах. В межах курсу досліджуються параметри соціальної структури народів (в етнічному, а не політичному значенні терміна), вагомі явища культури різних етносів, взаємозумовленість змін у культурі (зокрема у мові, побуті, етнічних орієнтаціях), закономірності й особливості міжетнічних стосунків. Одне з основних завдань дисципліни – з'ясувати механізм відтворення етнічних явищ, їхню взаємодію із суспільними явищами того чи іншого соціального організму. У курсі розглядаються такі поняття, як: етнос, нація, національність, етнічні процеси, етнічна ідентичність, етнічна неоднорідність, їх причини та наслідки тощо. Передбачено самостійну дослідницьку роботу студентів, яка може базуватись на аналізі оригінальних первинних емпіричних даних, отриманих під час практичного дослідження (спостереження, опитування, експерименту, кейс-стаді тощо), вторинних даних, зібраних іншими дослідниками; на оглядах і порівнянні теоретичних джерел, а також текстів й історичних джерел.

2. Метою дисципліни є сформувати у студентів основи знань про походження, суть і функції різноманітних етнічних спільнот, їх розвиток та взаємозв'язки, а також їх входження у систему соціальних відносин.

Завдання курсу: розкрити зміст понять етнос і нація, дослідити основні тенденції їх утворення та розвитку; ознайомитися зі складовими процесу формування етнічної ідентичності (самосвідомості); дослідити різні підходи до визначення націоналізму; охарактеризувати різновиди етнічних взаємодій, особливо міжетнічні конфлікти; розглянути концепції вироблення державної

етнонаціональної політики; дослідити етнонаціональний склад населення України та тенденції його розвитку; сформувати навички творчого й толерантного підходу щодо питань міжетнічних взаємодій та формування нації в Україні; познайомити студентів з основними характеристиками етносоціологічного дослідження, його інструментарієм та можливостями залучення до практичної діяльності.

3. Проблематика (зміст дисципліни), яка буде розглянута у процесі вивчення навчальної дисципліни.

1. Соціологія нації як наука: її специфіка, предмет і функції.
2. Природа і суть понять «етнос» та «нація».
3. Етнічність як форма зв'язку між етносом та особистістю.
4. Етнонаціональні групи.
5. Націоналізм: суть та різновиди.
6. Міжетнічні відносини.
7. Поліетнічний соціум.
8. Загальна характеристика етнонаціональних процесів в Україні.
9. Типологія і програма етносоціологічних досліджень.
10. Основні методи збору етносоціологічної інформації.

4. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми в здобувачів повинні бути сформовані такі компетентності:

– загальні: здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях (ЗК01); здатність бути критичним і самокритичним (ЗК04); здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності) (ЗК05); здатність діяти соціально відповідально та свідомо (ЗК06); здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями (ЗК08); здатність генерувати нові ідеї (креативність) (ЗК10); здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні (ЗК11); здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя (ЗК12);

– фахові: здатність оперувати базовим категоріально-понятійним апаратом соціології (СК01); здатність до опанування та використання основних класичних та сучасних соціологічних теорій (СК02); здатність аналізувати соціальні зміни, що відбуваються в Україні та світі в цілому (СК03); здатність збирати, аналізувати та узагальнювати соціальну інформацію з використанням соціологічних методів (СК04); здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації (СК06); здатність дотримуватися у своїй діяльності норм професійної етики соціолога (СК11); здатність прогнозувати та вирішувати конфліктні ситуації на різних рівнях суспільних відносин (СК15).

ЛІТЕРАТУРА

1. Арбеніна В.Л. Етносоціологія: навчальний посібник. Харків: ХНУ, 2002. 66 с.
2. Вівчарик М.М. Україна: від етносу до нації: навчальний посібник. Київ: Вища шк., 2004. 240 с.
3. Етнічні спільноти України: Довідник. Київ: Фенікс, 2001. 252 с.
4. Етнографія України. навчальний посібник. За ред. Макарчука С.Л. Львів: ЛНУ ім.І.Франка, 2015. 711 с.
5. Євтух В.Б. Етносоціологія. Довідник. Нац.пед.ун-т ім. М.П.Драгоманова, ін-т етнічних, регіональних та діаспорознавчих студій, Центр етноглобалістики. Київ: Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2011. 205 с.
6. Євтух В.В. Етносоціологія. Етнічна динаміка українського суспільства. Київ, Знання, 2007. 100 с.
7. Євтух В. Про національну ідею, етнічні меншини, міграції. Київ: Київ: Стилос. 239 с.
8. Євтух В.Б. Проблеми етносоціального розвитку: український і світовий контекст. Київ: Стилос. 201 с.
9. Євтух В.Б., Трощинський В.П., Галушко К.Ю. та ін. Етносоціологія: терміни та поняття: навчальний посібник. Київ: Фенікс, 2003 280 с.
10. Кафарський В.І., Савчук Б.П. Етнологія. Підручник. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 432 с.
11. Крюкова М.А. Етнопсихологія: навчально-методичний посібник (в допомогу до самостійної роботи для здобувачів вищої освіти ступеня магістра факультету психології, політології та соціології факультету психології, політології та соціології НУ «ОЮА»). Одеса: Фенікс, 2020. 106 с.
12. Ляпіна Л.А. Етносоціологія: навчальний посібник. Миколаїв: ЧНУ ім. Петра Могили, 2013. 504 с.
13. Савчук Б. Українська етнологія: навчальний посібник. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2004. 560с.
14. Тиводар М. Етнологія. навчальний посібник. Львів: Світ, 2004. 624 с.
15. Шнаппер Д. Спільнота громадян. Про модерну концепцію нації / пер. з француз. Р.Мадера. Харків: Фоліо, 2007. 223 с.
16. Юрій М.Ф. Етнологія: Навчальний посібник. Київ: Дакор, 2006. 360 с.